

Boekbespreking

J. D. Mulder. Bevolkingsonderzoek naar diabetes mellitus. H. E. Stenfert Kroese, Leiden. 1962.

De schrijver brengt in dit proefschrift verslag uit van de door hem toegepaste methoden bij een onderzoek, dat plaats vond in een aantal huispraktijken in Noordwijk, de Haarlemmermeer en Nieuwkoop.

Het grootste aantal deelnemers (ongeveer 37.000) werd verkregen door koppeling van het glucosurie-onderzoek aan het bevolkings-schermbeltonderzoek. Een kleinere groep (800 personen) werd door de eigen huisarts verzocht urine te zijnen huize in te leveren. Voorts werd bij een familie-onderzoek, waarvan de 1.200 deelnemers over het gehele land verspreid woonden, gebruik gemaakt van toezending van een Clinistix-strookje, waarna de proefpersoon zelf de urine kon onderzoeken.

Daar de schrijver zich uitdrukkelijk tot doel stelde de praktische uitvoerbaarheid en de interpretatie van verschillende onderzoeksmethoden kritisch te beschouwen, bleef een epidemiologisch-statistische bewerking der verkregen resultaten opzettelijk achterwege.

Aan het probleem of vroegtijdige opsporing van diabetici bij de huidige stand van onze kennis voor het verdere klinische verloop nut heeft, wordt een bewonderenswaardig objectieve en nuchtere beschouwing gewijd. Toekomstige onderzoekingen, niet alleen in het dierexperiment, maar ook bij in vroege stadia van diabetes ontdekte patiënten en hun familieleden, zullen ons moeten leren of tijdige behandeling het ontstaan van late, zogenaamde diabetescomplicaties inderdaad kan voorkomen.

Als therapeutische voordelen van vroege opsporing van diabetes wordt genoemd, verminderde kans op onverwacht (miskennen van) coma diabeticum en vermindering van de perinatale sterfte. Voor het verdere beloop der ziekte kan behandeling van adipositas, zodra tevens diabetes is geconstateerd, belangrijk zijn.

Mede door zijn rustige betoogtrant en de talrijke waarnemingen in verband met de uitvoering van bloed- (glucose-tolerantietest) en urine-onderzoek (vier portie-onderzoek, urine glucosetolerantietest) vormt het proefschrift van Mulder een voortreffelijke basis voor verdere onderzoekingen. Het zij allen, die belangstelling hebben voor het diabetesvraagstuk en met name degenen, die van de belangrijke rol van de huisarts in de preventieve geneeskunde overtuigd zijn, ter lezing aanbevelen.

Dr F. G. Schlesinger

Th. F. S. M. van Schaik. De betekenis van gezinsgrootte en geboortenummer voor de voeding en de voedings- en gezondheidstoestand van schoolkinderen. Fa. Wijt, Rotterdam. 1961.

In Leeuwarden en Tilburg werden 480 schoolkinderen van ongeveer acht jaar onderzocht, die drie groepen van gelijke grootte vormden, bestaande uit het tweede kind uit een klein gezin, en het tweede, respectievelijk vijfde (ook wel vierde of zesde) kind uit een groot gezin.

Bij deze kinderen werden de volgende waarnemingen gedaan: Een voedingsonderzoek, door twee diëtisten; een bloed-onderzoek, voornamelijk verricht door het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid; somatometrische waarnemingen, door een arts; een onderzoek naar de skeletleeftijd en -dichtheid, door een röntgenoloog, en klinische, biologische en milieu-gegevens, verzameld door een arts en twee diëtisten. De schrijfster geeft als voornaamste conclusie, dat er verschillen in voeding, voedingstoestand en voedingsgewoonten zijn, die niet verontrusten. Opmerkelijk is, dat over de gehele linie de kinderen in Tilburg er slechter afkomen dan die in Leeuwarden; hun gebruik van hoogwaardige voedingsmiddelen is het geringst, de verschillen in uitkomsten van bloedanalyses zijn significant, hun biologische ontwikkeling lijkt iets achter te liggen, en hun schoolprestaties zijn veel slechter. Op de centrale vraag: „staat de voeding van het stadsschoolkind uit het grote gezin ook

thans nog achter bij die van het stadsschoolkind uit het kleine gezin?” kan echter geen positief antwoord worden gegeven, hoewel de schrijfster ertoe neigt de vraag in Tilburg met „ja”, en in Leeuwarden met „neen” te beantwoorden, maar dat is geen landelijk geldende uitspraak.

Tegen het onderzoek als zodanig kan men wel enige bedenkingen hebben. De diverse onderzoekingen werden twee- tot driemaal gedaan in een periode van twee jaar. In de tabel op bladzijde 18-19 valt echter op, dat de kinderen in Leeuwarden telkens na ongeveer drie maanden werden onderzocht, terwijl dit interval in Tilburg zes maanden of langer bedroeg. Waarom is geen uniformiteit betracht, zodat de uitkomsten beter kunnen worden vergeleken? Het milieu-onderzoek werd bewust niet verder uitgewerkt, wat spijtig is, want juist daarbij kwamen interessante verschillen aan de dag, bijvoorbeeld, dat zowel in Tilburg als in Leeuwarden onder de moeders van de grote gezinnen het grootste aantal geen onderwijs na de lagere school had genoten. Wat dit laatste betreft, kan men echter stellen, dat dit niet de doelstelling van het onderzoek was.

Mejuffrouw Th. F. S. M. van Schaik promoveerde aan de Landbouwhogeschool te Wageningen tot doctor in de landbouwkunde. Collegae met een speciale belangstelling voor de voedingsproblematiek bij schoolkinderen in de stad kan men lezing van dit boek aanbevelen.

J. Hoeing

Het lezen waard

Het boekje „Schriftelijk rapporteren” heeft als ondertitel: „Een praktische handleiding bij het samenstellen van rapporten, nota's, memoranda, scripties, dissertaties, zakelijke correspondentie en dergelijke”.

Niet alleen voor artsen die iets willen publiceren is dit boekje bijzonder nuttig, ook voor de lezers is het van belang; zo worden in het hoofdstuk „Orderingsproblemen” praktisch adviezen gegeven hoe men bijvoorbeeld literatuuropgaven kan catalogiseren.

Voor iedere arts die met boeken omgaat is dit pocketboek het lezen waard. Samengesteld onder redactie van Dr Ir. H. de Boer. Het Spectrum, Utrecht, 1961. 327 bladzijden, f 2,25.

STUDIEDAG TRAUMATOLOGIE VOOR DE HUISARTS

Op 28 april is in het Dijkzigt ziekenhuis te Rotterdam een studiedag gehouden, welke door de afdeling traumatologie van dat ziekenhuis was georganiseerd. Totaal 135 artsen, waaronder dertig bedrijfsartsen, afkomstig uit alle delen des lands en voor het overige grotendeels huisartsen en voor het merendeel afkomstig uit „de periferie”, hebben deze studiedag meegemaakt en er zonder twijfel veel nieuws gehoord. Ten einde tot een zo interessant mogelijk programma te komen had men voordien een enquête gehouden onder de leden van het centrum Rotterdam van het Nederlands Huisartsen Genootschap naar de onderwerpen, welke bij voorkeur die dag zouden worden behandeld. Daarnaast was het de bedoeling nieuwe diagnostische en therapeutische methoden bij ongevalspatiënten aan de orde te stellen voor zover deze voor de huisarts van belang zijn.

Reeds bij de aanmelding kregen de deelnemers de tekst van de voordrachten gestencild in een keurige map uitgereikt.

Na een openingswoord door C. Blanksma, directeur-geneesheer van het ziekenhuis spraken vervolgens C. van Staveren (wonden en wondbehandeling); J. C. H. M. van der Meulen (behandeling van brandwonden); Prof. Dr J. W. G. ter Braak (conservatieve behandeling van traumatische hersenletsels); R. C. Kruyt, mede namens S. A. de Lange (chirurgische behandeling van traumatische hersenletsels) en Dr M. de Vlietger (diagnostische hulpmiddelen bij traumatische hersenletsels). Na de lunch kwamen de volgende sprekers aan het woord: Dr F. Dekking (sterilisatie en desinfectie in de huisartsenpraktijk); Dr F. J. A. Huygen (tetanuspreventie); J. A. A. Borgstein (resuscitatie); J. H. Aarts (verkeersongevallen) en tenslotte de organisator van deze dag: Dr W. van der Slikke (fractuurbehandeling).

Er bestond gelegenheid tot het bezichtigen van een tentoonstelling over sterilisatie in de huisartsenpraktijk, ingericht door de studiegroep praktijkvoering van het N.H.G. in samenwerking met Dr F. Dekking.

Speciaal op het gebied van de traumatologie maakt de geneeskunde snel (de zo nodige) vorderingen; voor mijzelf en waarschijnlijk voor vele andere deelnemers waren begrippen als echo-encefalografie, traumatische aorta-ruptuur en „whiplash“-syndroom geheel nieuw. De ongemeen boeiende voordracht van Dr Dekking heeft misschien hier en daar wat traumatiserend gewerkt.

Dr van der Slikke, hoofd van de afdeling traumatologie van het ziekenhuis Dijkzigt, kan op een bijzonder geslaagde dag terugzien.
G. J. Bremer

VOEDING

Op 17, 18 en 19 september a.s. zullen te Amsterdam de *6mes Journées Européennes de Diététique* worden gehouden. Het voorlopige programma vermeldt voor de eerste dag voordrachten over *Le traitement de l'insuffisance rénale*; Prof. Dr J. G. G. Borst uit Amsterdam is voorzitter van deze zitting,

waarin als rapporteurs zullen optreden Prof. Dr W. Gloor-Meyer uit Zürich, Dr F. H. Wolthuis uit Amsterdam en Prof. Dr G. Verdonk uit Gent. In de door Dr H. M. Sinclair uit Oxford te presideren ochtendzitting van de tweede dag komt aan de orde *Les standards nutritionnels*; rapporteurs zijn Prof. S. Cisco uit Rome, Prof. Dr J. Trémolières uit Parijs en Dr O. J. Malm uit Oslo. In de middagzitting van deze dag, waarin Prof. Dr E. Azérad uit Parijs zal presideren, behandelen Prof. Dr M. Demole uit Genève, Prof. Dr J. Lederer uit Leuven en Dr J. H. van de Kamer uit Utrecht, *Le traitement des stéatorrhées*. Op de morgen van 19 september wordt onder presidium van Prof. Dr H. Kapp uit Bazel, *L'enseignement de la nutrition aux étudiants en médecine et aux médecins* ingeleid door Prof. Dr E. Azérad uit Parijs, Prof. Dr H. G. Mogena dan wel Dr F. Vivanco beiden te Madrid en Prof. Dr F. Bramstedt uit Hamburg. In de door Prof. Dr G. Verdonk uit Gent voor te zitten middagzitting zullen M. Pekkarinen uit Helsinki, Dr Ir Th. F. S. M. van Schaik uit Den Haag en Prof. Dr F. Mancini uit Rome spreken over *La méthodologie de l'enquête alimentaire*.

Het secretariaat van de *6mes Journées Européennes de Diététique* is gevestigd bij het Voorlichtingsbureau voor de voeding, Koninginnegracht 42, Den Haag, tel. 0 70-18 00 24.

NEDERLANDS HUISARTSEN GENOOTSCHAP

DE HUISHOUDELIJKE VERGADERING VAN HET N.H.G.

Grote belangstelling heeft de huishoudelijke vergadering van het N.H.G., op zaterdag 12 mei te Utrecht gehouden, helaas niet getrokken: er waren, buiten het bestuur, slechts een vijftientigtal leden, van wie nog vele commissieleden; desalniettemin mag worden geconstateerd, dat zij wel degelijk aan de bedoeling heeft beantwoord. Doordat er thans niet — zoals vroeger bij de aan het wetenschappelijke congres aangaande vergaderingen — een krap tijdschema behoefde te worden aangehouden, bestond er gelegenheid voor een rustige gedachtenwisseling en van die gelegenheid is een ruim en nuttig gebruik gemaakt.

Het belangrijkste agendapunt was natuurlijk het plan van het N.H.G. om een Huisartseninstituut op te richten; de bedoeling is, dat dit zal aanleunen tegen een door de Utrechtse Universiteit te stichten Instituut voor Microsociale Geneeskunde. Het is wel zeer verheugend, dat de behoefte van het Genootschap aan een deskundig en goed bemand apparaat zo fraai blijkt te coïncideren met de wens van de Utrechtse faculteit om grotere aandacht te besteden aan een meer individuele vorm van sociale geneeskunde en aan de opleiding van de toekomstige huisarts. Na een uitvoerige en heldere uiteenzetting van voorzitter Huygen kwamen er talrijke vragen en opmerkingen los. Deze gaven niet alleen blijk van belangstelling voor dit gewichtige en gedurfde project, doch ook van grote instemming. Het bestuur werd dan ook met algemene stemmen gemachtigd de voorbereiding voort te zetten en de Stichting „Het Nederlands Huisartsen Instituut“ in het leven te roepen. Met nadruk werd daarbij gesteld dat de mogelijkheid volledig openblijft om in de toekomst ook aan andere universiteiten dergelijke huisartseninstituten te verbinden, doch men wil uiteraard niet direct te veel hooi op de vork nemen.

Vervolgens werden inleidingen gehouden over het werk van een aantal commissies en over de wederkerige relaties daarvan met de Centra. Zo kwamen de vertegenwoordigers aan het woord van de Commissie Wetenschappelijk Onderzoek, de Commissie Nascholing, de Contact-Commissie voor de Centra, de Studiegroep Praktijkvoering, de Commissie Assistentenschap Huisarts en de Redactiecommissie van „huisarts en wetenschap“. Uit deze verhelderende betogen ontplooipte zich een zelfs voor de enigszins ingewijde imponerend beeld, niet alleen van het vele werk, dat in deze verschillende commissies wordt verzet, doch vooral ook van de grote mogelijkheden, welke een nauwere samenwerking met de centra lijkt te bieden. Deze inleidingen zullen in „huisarts en weten-

schap“ worden gepubliceerd en mogen reeds thans in de belangstelling van de leden worden aanbevolen.

Jaarstukken werden in deze vergadering niet behandeld, aangezien de laatste vergadering nog geen half jaar geleden werd gehouden. Enkele benoemingen van commissieleden vonden gebruikelijkerwijs bij acclamatie plaats.

Tegen de sinds kort toegepaste werkwijze bij de toetreding van nieuwe leden werden geen bezwaren kenbaar gemaakt. Uitdrukkelijk werd hierbij door de voorzitter gestipuleerd, dat ook pas gevestigde en dus nog onervaren huisartsen van harte welkom zijn in het Genootschap.

Tenslotte werd uitvoerig van gedachten gewisseld over de samenwerking met de farmaceutische industrie. Vroeger plachten vele artsen een dergelijke samenwerking als onbehoorlijk of griezelig te zien, doch deze instelling blijkt nu wel goeddeels tot het verleden te behoren. Men was het er over eens, dat — gezien het in deze door het bestuur gevoerde beleid — moeilijkheden nauwelijks zijn te vrezen. De financiële steun van de zijde der farmaceutische industrie, voorlopig voor een periode van vijf jaar toegezegd, zal het mogelijk maken, dat het Huisartseninstituut op de been wordt geholpen en tot ontplooiing gebracht; vertrouwd moet worden, dat na die termijn de overheid bereid zal blijken de subsidiëring van dit project over te nemen.

Al met al mag deze eerste puur-huishoudelijke vergadering van het N.H.G. in vele opzichten als geslaagd worden aangemerkt. Het is echter wel te hopen, dat in volgende jaren meer leden van hun belangstelling in Genootschapszaken blijk zullen geven, zodat op z'n minst alle centra vertegenwoordigd zullen zijn.
A.E.D.

UIT DE NOTULEN

Bestuursvergadering van 12 april 1962

Uitvoerig werd gesproken over de wijze waarop organisatorisch de voorgestelde samenwerking tussen het Genootschap en de farmaceutische industrie kan worden geregeld. Het lijkt het meest gewenst hiervoor binnen het kader van de op te richten stichting „Het Nederlands Huisartsen Instituut“ naar een oplossing te streven.

Het programma van de op 2 en 3 juni in Eindhoven te organiseren weekendconferentie over het vraagstuk van groepspraktijken werd besproken. De World Health Organization bleek bereid te zijn de overkomst van een Engelse spreker, Dr J. G. Ollerenshaw, te honoreren.

Naar aanleiding van een in „huisarts en wetenschap“ ge-